

PAMIDOR TARIXI

Toshboltayev Baxtiyor Ramazon o'g'li

toshboltaevbaxtiyor22@gmail.com

ANNOTATSIYA: Pamedor navlarini yangilash va ularni ekisportga tayyorlash. Uning tarkibini aniqlash. Uning tarixini o'rganish va yangi navlardan yuqori hosil olish. Pomedorning yovoyi turlarini aniqlash.

KALIT SO'Z: Pamedor nav hosil moy oqsil shakarishlab chiqarish chili pamedori kislota organik vitamin.

Pomidor eng muhim va qimmatli sabzavot ekinlaridan biri hisoblanadi.

Pomidor qizil mevasining biokimyoviy tarkibi quydagicha (ho'l vazniga nisbatan,%):

Quruq modda - 6.0-6.6

Oqsil - 0.95-1.0

ShAKAR - 4.0-5.0

Moylar - 0.2-0.3

Sellyuloza - 0.8-0.9

Kul - 0.6

Organik (olma, limon) kislotalar - 0.5

Vitamin C (askorbinkislota) - 19-35mg.%

Karotin (provitamin A) - 0.2-2 mg.%

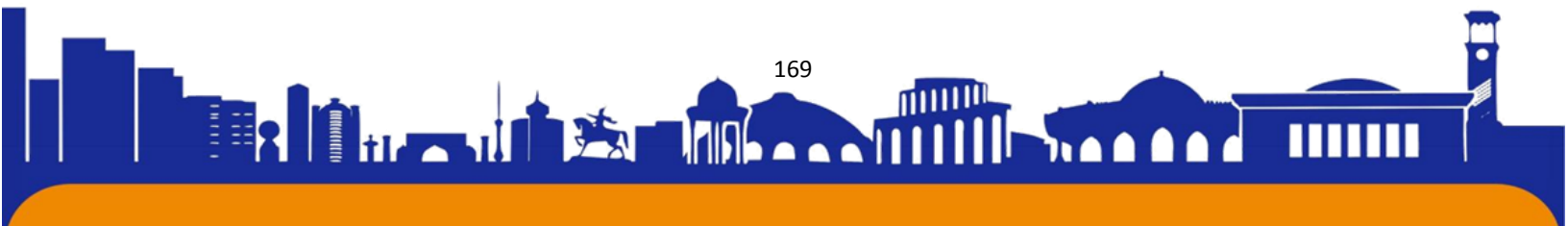
Tiamin (B1) - 0.3-1.6mg.%

Riboflavin(B2) - 1.5-6mg.%

Hozirgi vaqtda dunyoda 5.0mln gektar maydonga pomidor ekilib ,171.1mln tonna yalpi hosil yig'ishtirildi. Asosiy pomidor

Yetishtiruvchi davlatlar Xitoy (52mln.t) , Hindiston(18

.7mln.t) , AQSH (14.5mln.t) , Turkiya (11.9mln.t) , Misr (8.3 mln t) , Eron (6.0mln t) , Italiya (5.6 mln t) ,Ispaniya (4.8mln t) ,Brazilya (4.3 mln t) , Meksika (3.5 mln t) Rossiya (2.8 mln t) , O'zbekiston (2.3 mln t) hisoblanadi. Dunyoda pomidor hosildorligi o'rtacha 35 t/ga teng bo'lib eng yuqori hosildorlik Belgiya (50 t/ga), Niderlandiya (48.4 t/ga) , Irlandiya (47.0 t/ga), Buyuk Britaniya (41.8 t/ga) , Islandiya (39.0 t/ga) , da olinadi. Sabzavot ekinlar

umumiy maydonning 40- 45 % ini pomidor tashkil etadi . Ishlab chiqarilgan hosilning 80% I qayta ishlanadi.

Botanik tarifi. Pomidor tomatdoshlar (solanaceae) oilasiga mansub lycopersicon avlodiga kiradi. Akademik D.D.Brejnev (1970) guruhlaricha bu avlodga kiruvchi pomidorlar 3 turga bo'linadi:

1. Peru pomidori (L.peruvianum Mill). Bu tur ko'p yillik, mayda mevali, yotib o'suvchi yovvoyi o'simlik.

2. Tukli pomidor (L.hirsutum Humb . et Banp). Poyasi sertuk, mevasi mayda va taxir , bir yillik yoki ko'p yillik yovvvoi o'simlik.

3. Oddiy pomidor (L.esculentum Mill.). Bu tur o'z navbatida uchta kenja turga bo'linadi:

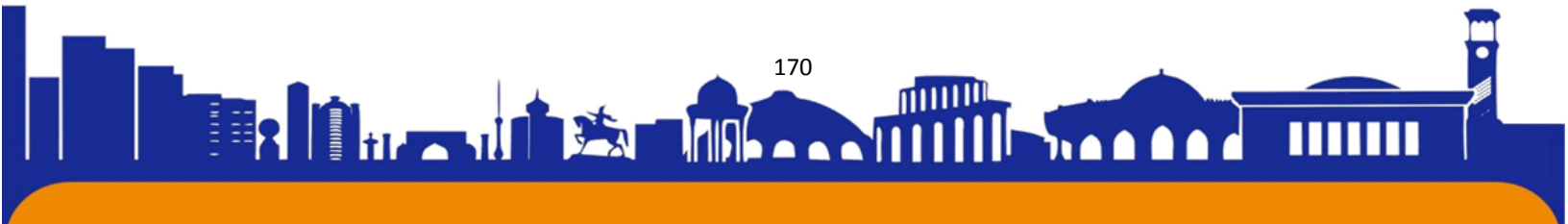
1) Yovvoyi pomidor (L.esculentum supsp.spontaneum Berzn.) Bunga sershox, yotib o'sadigan, mayda mevali va mevasining tarkibida ko'p miqdorda quruq modda va shakar saqlaydigan smorodinasimon pomidorlar kiradi.

2) Yarim madaniy pomidor (L.esculentum supsp. Supspan taneum Berzn.). Bu kenja tur o'simliklari poyasi yotib yoki tik o'sadi, mevasi mayda (20- 30 gr) .

3) Madaniy pomidor (L. esculentum supsb. Cultum Bryezn . Bu kenja tur navlari xilma- xil shaklda bo'lishi bilan xarakterlanadi.

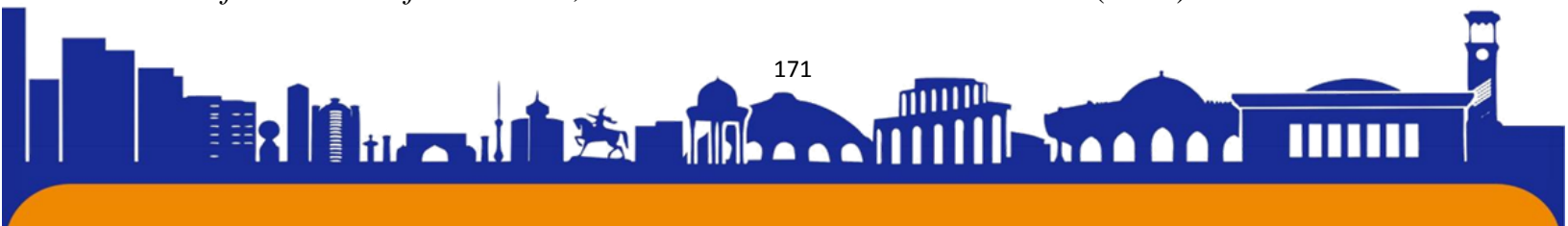
Pomidor qayta ishlangach , undan qolgan chiqindilar tarkibida 17-29% gacha moyi bo'lgan urug'lari istemol qilishga yaroqli pomidor yog'i olishga, kunjarasi esa chorva mollariga oziqa va o'g'it sifatida foydalaniladi. Pomidor ko'chat usulida o'stirilganda esa ildiz yuza ya'ni 20-50 santimetrli tuproq qatlamida joylashadi. Shu sababdan ular dalaga urug'idan ko'chatsiz ekilgan pomidorlarga nisbatan namlikni va tuproqning unumdor bo'lishini talab qiladi. Pomidorning poyasi o'tsimon, tik yoki yotib o'sadi, kuchli yoki kuchsiz shoxlanuvchan bo'ladi. Yon poyalari (bachkilari) barg qo'ltig'idan o'sib chiqadi va bular ham o'z navbatida shoxlanadi. Hozirgi vaqtda 200 mig gektar joyga savzovot ekinlari ekilayotgan bo'lsa shulrdan 45,8% pomidor ekinlari ekilib ortacha hosildorlik gektariga 24 tonnani tashkil etadi bu esa eksport sifatini yanada oshirishga sabab bo'ladi.

XULOSA:Seliksiya sifatini yaxshilash bilan pomidorning yangi navlarini yanada ko'paytirishga muxim etibor qaratish shu bilan birga Surxondaryo viloyatida tomchilab sug'orishni joriy etish hamda ko'p hosil olishni amalga oshirish.

FOYDALANILGAN ADABIYOT:

1. Mevachilik va sabzavotchilik (sabzavotchilik)
2. T.E.OSTONAQULOV, V.I.ZUYEV, O.Q.QODIRXO'JAYEV
<<Navro'z>>nashriyoti Toshkent- 2019 (382-383-384) bet
3. Qizi, Hamidova Dilrabo Chori, et al. "JASMIN (JASMINUM) TURKUMI." *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches* 1.6 (2023): 53-56.
4. Qizi, Jo'Rayeva Go'Zal Davlat, Shaymanov Sherzod Kamol O'G'Li, and Mamarajabov Samandarbek Faxriddinovich. "GO 'ZAL KATALPANING MARFOLOGIYASI VA MANZARAVIYLIK XUSUSIYATLARI." *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches* 1.6 (2023): 46-49.
5. Jumageldiyevna, Gulshan Nurmatova, Abdurayimova Mujgona Abdusalilovna, and Mamarajabov Samandarbek Faxriddinovich. "PISTA (PISTACIA) TURKUMI." *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches* 1.6 (2023): 36-38.
6. Jumageldiyevna, Gulshan Nurmatova, and Mamarajabov Samandarbek Faxriddinovich. "KIVI O'SIMLIGI HAQIDA." *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches* 1.6 (2023): 12-17.
7. Jumageldiyevna, Gulshan Nurmatova, Abdurayimova Mujgona Abdusalilovna, and Mamarajabov Samandarbek Faxriddinovich. "QAYRAG 'OCH (ULMUS) TURKUMI." *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches* 1.6 (2023): 32-35.
8. Abdullayev, Muxtorjon, and Samandarbek Mamarajabov. "VARIETIES AND ACHIEVEMENTS OF WHEAT PLANT SELECTION IN UZBEKISTAN." *Eurasian Journal of Academic Research* 2.11 (2022): 100-104.
9. Xayitovna, Pirimqulova Muxabbat, and Mamarajabov Samandarbek Faxriddinovich. "Cauliflower Growing Technology." *Texas Journal of Multidisciplinary Studies* 6 (2022): 8-10.
10. Xayitovna, Pirimqulova Muxabbat, and Mamarajabov Samandarbek Faxriddinovich. "KARTOSHKANING TARQALISH HUDUDLARI." *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI* 2.18 (2023): 209-212.
11. Abdukarimovna, Abdukarimova Mamlakat, Kulmurotova Aziza Muhiddinovna, and Mamarajabov Samandarbek Faxriddinovich. "TOMATO PESTS." *Finland International Scientific Journal of Education, Social Science & Humanities* 11.2 (2023): 427-430.

ISSN (E): 2181-4570 ResearchBib Impact Factor: 6,4 / 2023 SJIF(2023)-3,778 Volume-2, Issue-2

12. Xayitovna, Pirimqulova Muhabbat, and Mamarajabov Samandarbek Faxriddinovich. "Types of corn grown in Uzbekistan and their peculiarities." *Texas Journal of Agriculture and Biological Sciences* 3 (2022): 59-63.

13. Qizi, Xushvaqtova Muhlisa Nuriddin, and Mamarajabov Samandarbek Faxriddinovich. "ACHCHIQ BODOM TURKUMI." *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches* 1.6 (2023): 141-149.

14. Faxriddinovich, Mamarajabov Samandarbek. "ZIRK (BERBERIS) TURKUMI." *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI* 2.16 (2023): 690-694.

15. Jumageldiyevna, Gulshan Nurmatova, and Mamarajabov Samandarbek Faxriddinovich. "ZARANG (ACER) TURKUMI." *Innovation: The journal of Social Sciences and Researches* 1.6 (2023): 6-11.

16. Xudaynazarovna, Ashurova Muxlisa, Muxammadiyeva Gulchiroy Raxmonovna, and Mamarajabov Samandarbek Faxriddinovich. "O'G 'ITLARNING TURLARI-XUSUSIYATLARI, TUPROQ STRUKTURASIGA VA O'SIMLIK HOSILIGA TA'SIRI." *O'ZBEKISTONDA FANLARARO INNOVATSIYALAR VA ILMIY TADQIQOTLAR JURNALI* 2.18 (2023): 204-208.

